

Panait Muşoiu și Revista Ideei

Mihai C.

2013

Statul a îngropat prin contribuția tuturor regimurilor o istorie a unei mișcări anarhiste înfloritoare, exstinsă și matură, de aici, din România. „Revista Ideei” și activitatea de redactor și publicist a lui Panait Mușoiu fac parte integrantă din această istorie uitată. Panait Mușoiu (18 noiembrie 1864, Roman – 16 noiembrie 1944, București) a fost un autor de volume de popularizare a științei și filosofiei și traducător de lucrări filosofice. Autodidact, educația sa formală fiind limitată la absolvirea gimnaziului (1875 – 1881), Panait Mușoiu are șansa de a urma cursurile la distanță ale Universității din Bruxelles între 1892 – 1893. În 1889 înființează editura “Biblioteca Revista Ideei” cu scopul de a “emancipa publicul”. În 1900 înființează “Revista Ideei”, un jurnal în care încearcă să promoveze un “socialism integral”, o reconciliere a socialismului cu anarhismul, aducând argumentul că ambele doctrine critică ordinea socială și se concentrează asupra unei schimbări a individului. Mușoiu promovează în acest jurnal și o combinație între metode legale și revoluționare.

De-a lungul vieții a fost foarte activ ca publicist, contribuind cu articole culturale, politice sau cu analize filosofice (“Portretul lui d’Alembert”; “Libertate și determinism” – în “Mișcarea socială”, 1897; “Substratul substratului patologic”; “Psihologia violenței”; “Politica melioristă”; “Reformism și revoluționarism”; “Fizică și metafizică socială” – în “Revista Ideei”, 1900 – 1910). În 1924 este invitat să se alăture Societății scriitorilor, activitatea sa de publicist fiind larg recunoscută. Fiind un susținător al dimensiunii culturale și educaționale a socialismului, Panait Mușoiu este adeptul unui raționalism materialist, opus dogmatismului. Modelul de a ajunge la cunoaștere este cel propus de Descartes: pentru a înțelege societatea este necesară observația iar pentru a evita absolutizarea ideilor este nevoie de un contact permanent cu aceasta. Acest demers, legitimat de o reacție venită din partea societății, este definit de Mușoiu ca reprezentând “metoda experimentală”, despre care afirma că trebuie să fie susținută de evoluția științei, de cunoaștere, tehnică dar și de etică. Astfel, ideile iluministe și socialiste după Mușoiu, se opun atât forței cu care sunt impuse instituțiile moderne, cât și propagandei oficiale. Mușoiu sugerează că tradițiile etice, distincte de cele socialiste, pot de asemenea, contribui la îmbunătățirea capacității umane de a judeca liber și de a înțelege lumea și propria existență.

“Revista Ideei”, dirigită de Panait Mușoiu a fost una dintre cele mai longevive publicații anarhiste din România. Revista cuprindea 10 numere editate de-a lungul unui an și a fost publicată între 1900 și 1915 (sau 1916). În paralel cu aceasta au circulat multe alte ziare cu tentă anarhistă, anarhiste, anarho-sindicaliste sau eclecticice.

Primele ziare anarhiste românești apar pe la 1880. Au existat câteva zeci de astfel de publicații, statul român acordându-le o atenție deosebită deoarece acestea făceau agitație în rândul clasei muncitoare. Drept urmare, unele au fost interzise, “Revista Ideei” numărându-se printre aceste publicații care au fost interzise. De asemenea, abordarea liberă a unor subiecte dominate în epocă de un discurs conservator, pudic, încadrat în limitele rigide ale familiei tradiționale și ale patriarhatului, trebuie să fi părut în ochii spionilor statului o sfidare la adresa ordinii burgheze.

În “Revista Ideei” erau publicate articole abordând subiecte variate: ateism, anarhism, sindicalism revoluționar, socialism, etică socială, sexualitate, emanciparea femeii, anti-militarism, astronomie, originea universului și a vieții, știință, etc. Mai multe ediții din anul 1907 redau cititorilor mărturiile victimelor răscoalei țărănești din lunile februarie și martie, constituind adevărate documente istorice ce vin să compenseze încercarea reușită a regelui Carol I de a distruge documentele care indicau crimele comise de guvern și armata română.

Există câteva note informative ale agenților de poliție ai statului despre activitatea lui Panait Mușoiu și despre influența exercitată de “Revista Ideei”. Redau mai jos câteva fragmente dintr-o notă informativă din anul 1907, preluată din “Dezvăluiri: (fața necunoscută a istoriei României) memoria istoriei: culegere de documente originale din fondurile: Serviciului Special de Informații, Direcția Siguranței Generale, Direcția Generală a Poliției, Corpul Detectivilor, Casa Regală: inedit”, volumul III, Mircea Vâlcu – Mehedinți – București; Editura Mircea Vâlcu – Mehedinți, 2008, pp. 37, 38:

7/1. Referat: 22 Aug. 1907. Influența exercitată de publicațiunea anarhistă “Revista Ideei” (F.D.P.S.G. – DOSAR 81/1905)

Dacă din punctul de vedere al colaboratorilor și dirigitorului revistei, difuzarea ei în număr cât mai ridicat și în clasele sociale cele mai împestrăte, poate fi un fapt îmbucurător, – din punct de vedere însă al liniștii interne a Statului, precum și al ordinii stabilite, împrerurarea aceasta prin pericolul ce prezintă, ar trebui să dea de gândit celor în drept.

În urma unei anchete ce am întreprins-o cu cea mai mare discrețiune, m-am putut ușor convinge, că opera de propagandă a ideilor libertare, săvârșită de conducătorii “Revistei Ideei” e mult mai întinsă și efectele ei mult mai dezaastroase, de cât mi-ași fi putut-o închipui în primul moment. Am găsit colaboratori (unii sub forma de traducători ai operilor teoreticianilor anarhiști) aparținând celor mai diverse categorii sociale; aceștia au căutat să redea în românește, ceea ce li s’a părut că corăspunde mai bine concepțiunei ce și-au format-o /.../ și formează un simptom îngrijitor /îngrijorător –n.n./ al vremurilor de acum, e faptul, că tocmai acei, care prin situația lor în mecanismul Statului, sunt obligați să fie strajă neclintită a instituțiunilor existente, – lăsând ca evoluția singură să săvârșească marea operă de regenerare, tocmai ei bruschează această evoluție, – erijându-se în avanmergătorii vremii“ce trebuie să curețe prin foc și sabie rugina groasă a instituțiilor moderne”. Kropotkin.

Am constatat prin colaboratori și mai ales prin susținătorii revistei, sub formă de “contribuiri voluntare” și “abonamente” preoți, profesori, învățători, C.F.R.-iști, funcționari administrativi de diverse categorii etc. “Revista Ideei” fiind lectura lor predilectă, e indiscutabil că dânsa corăspunde stării lor de spirit [...]

Rezoluție: 22 Aug 1907. La dosarul lui P. Mușoiu /ss/

Biblioteca Anarhistă

Mihai C.
Panait Mușoiu și Revista Ideei
2013

Preluat la 19.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org